

evaluation and selection of positive influences to achieve goals; the dependence between personal needs and interest in self-improvement is considered.

The work also includes the views of humanistic scientists who associate self-improvement with the process of self-actualization and a fully functioning personality. The opinions of some researchers are highlighted, noting the difference between the concepts of «self-development» and «self-improvement», pointing to the more pronounced subjective nature of the latter. This indicates that self-improvement requires the conscious inclusion of the individual in the process of changes and improvement of his activities, qualities and abilities.

Key words: *self-improvement, activity approach, subject approach, acmeological approach, competence approach.*

УДК 364-322(477:4)

Ярослава Пилипенко

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

ORCID ID 0000-0002-0705-2327

DOI 10.24139/2312-5993/2023.07/224-236

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОГРЕСИВНИХ КОНЦЕПЦІЙ І ДОСВІДУ РОБОТИ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ З ПИТАНЬ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА РОЗВИТКУ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглянуто розвиток волонтерської діяльності в Україні, враховуючи впровадження прогресивних концепцій і досвіду роботи міжнародних організацій з питань соціального захисту та розвитку волонтерської діяльності. Проаналізовано прогресивні концепції та досвід роботи міжнародних організацій, які включають у себе інноваційні методи впровадження програм, використання технологій, залучення громадськості та створення партнерства між організаціями та урядами. З цією метою проаналізовано європейський досвід та охарактеризовано практичні підходи з питань соціального захисту та організації волонтерської діяльності у Німеччині, США, Молдові, Польщі, Румунії та у країнах Західної Європи. Виявлено та обґрунтовано ключові аспекти для покращення умов соціального захисту населення. Описано та виокремлено низку напрямів розвитку волонтерської діяльності, де зауважено, що соціальний захист та розвиток волонтерства є ключовими напрямками багатьох міжнародних організацій, таких як ООН, Червоний Хрест, Хабітат, Корпус миру та інші. Ці організації працюють над розробкою та впровадженням програм, спрямованих на покращення умов життя людей, соціальну справедливість, здійснення прав людини та підвищення рівня освіти. Наголошено, що участь майбутніх учителів у волонтерській діяльності є важливою для їхньої професійної підготовки.

Ключові слова: *волонтер, волонтерство, волонтерська діяльність, організація волонтерської діяльності, європейський досвід, соціальний захист, майбутні учителі-волонтери.*

Постановка проблеми. Міжнародна спільнота визнає, що волонтерство є способом захисту та зміцнення загальнолюдських цінностей, реалізації громадянських прав і обов'язків, а також досягнення особистісного зростання через реалізацію людського

потенціалу. Метою волонтерської діяльності є: зниження соціальної напруги, що має велике значення, особливо в кризовий період суспільного життя; підтримка найбільш незахищених верств населення; забезпечувати гідне існування громадян, які з об'єктивних причин не можуть самообслуговуватись; підтримка та співпраця з державними органами, головним чином для швидкого реагування та надання ефективної адресної соціальної допомоги для задоволення потреб і вимог конкретних людей; поширювати в суспільстві гуманістичні та альтруїстичні ідеї та настрої тощо.

Аналіз актуальних досліджень. Волонтерство як соціальне явище становить інтерес для науковців у всьому світі. Вивчення правового поля волонтерства дало нам змогу розглянути низку вітчизняних та міжнародних законодавчих актів, зокрема Декларації прав людини, Загальної декларації про волонтерську діяльність, а також законів України «Про волонтерську діяльність», «Про соціальні послуги», «Про громадські об'єднання», «Про соціальну роботу з дітьми, сім'ями та молоддю», «Про затвердження Положення про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг».

У світовій практиці волонтерська діяльність переважно розуміється як «... добровільна допомога індивіда або групи людей, що не приносять ніякої матеріальної чи фінансової користі, доступ до волонтерської діяльності та можливість мати активну громадянську позицію є правами, а не привілеями», на чому акцентується у Всесвітній Декларації Волонтерства (Загальна декларація про волонтерську діяльність, 2018). «Добровільні вчинки можуть набувати будь-яких форм: від зняття звичних соціальних конфліктів до участі у подоланні глобальних проблем суспільства, проте її магістральна ідея полягає у безкорисливому прагненні волонтерів до покращення добробуту певної спільноти. Проте, зауважимо, що трудове законодавство повинне заохочувати і сприяти участі найманих працівників у волонтерській діяльності, про що зазначається в рекомендаціях викладених у «Волонтерстві та законодавстві: методична записка» (Волонтерство та законодавство: посібник, 2016).

Визначення волонтерства прийняте в міжнародних джерелах – це «... добровільна дія певної особи або групи, яка вільно віддає свій час і працю на громадську роботу» (Вікіпедія, 2017).

Дослідження наукової літератури виявило значну кількість наукових праць вітчизняних та зарубіжних фахівців, що розкривають

важливі аспекти дослідження волонтерської діяльності. Зокрема, предметом наукового інтересу вітчизняних фахівців стали теоретичні основи волонтерської діяльності таких як Л. Буркова, Л. Камінська, Н. Кордонець, Н. Кругла, Т. Ткачук, С. Шкодич, О. Андрощук та ін. Серед зарубіжних дослідників значний науковий інтерес викликають доробки М. Белуччі (M. Bellucci) А. Віллема (A. Willem), Л. Геренса (L. Gerens), Дж. Менетса (J. Menets), та ін.

На думку Н. Клименюк «... волонтерська діяльність – це широке коло, що включає традиційні форми взаємодопомоги й самодопомоги; офіційне надання послуг та інші форми цивільної участі, що здійснюються добровільно на благо широкої громадськості без розрахунку на грошову винагороду» (Клименюк, 2010).

Нам імponує точка зору Г. Коваль, яка визначає, що «... у волонтерстві можна виокремити ряд аспектів: «безкорисна (неприбуткова) діяльність; суспільно корисна діяльність; соціальна робота; соціальний чи громадянський рухи; велика соціальна група; інститут громадянського суспільства» (Коваль, 2017).

І. Зверєва, розглядає волонтерську діяльність як «...добročинну роботу, яка здійснюється фізичними особами на засадах неприбуткової діяльності, без заробітної плати, без просування по службі, заради добробуту та процвітання спільнот та суспільства в цілому» (Зверєва, 2008).

Так, О. Ванюшина наголошує, що «...волонтерство є важливим, популярним і поширеним засобом безкорисливої праці небайдужих добровольців, які вирішують складні проблеми людства та навколишнього середовища» (Ванюшина, 2015).

І. Зверєва, О. Ванюшина, Г. Коваль, Н. Клименюк, звертаючись до аналізу феномену волонтерства, визначають її як специфічну форму діяльності. Проте, недостатньо дослідженою є концептуалізація підходів до розуміння волонтерства як соціального феномену, дослідження відмінностей між поняттями «волонтерська діяльність» та «волонтерський рух», з'ясування проблем, що супроводжують розвиток волонтерства в Україні, з'ясування перспективних шляхів розвитку вітчизняного та міжнародного волонтерства, зокрема, в середовищі студентства як найбільш активного його ресурсу.

В контексті нашого дослідження вважаємо за необхідне розглянути питання розвитку волонтерської діяльності в Україні, враховуючи впровадження прогресивних концепцій і досвіду роботи

міжнародних організацій з питань соціального захисту та розвитку волонтерської діяльності, що і є **метою** цієї статті.

Виклад основного матеріалу. Актуальність питання волонтерства полягає у тому, що волонтери - це не тільки добровільні помічники, які розуміють і відчують біль і труднощі інших, а й школа життя, зростання і саморозвитку, яка сприяє вихованню і формуванню себе як гуманної, високодуховної, культурної, ціннісно орієнтованої особистості, здатної творити в душі кращих людських надбань людства. Для молоді важливо самореалізуватися, передавати життєвий досвід, здобувати нові знання, відчувати власні потреби, інтегруватися в колективі, отримати їхню підтримку, уникнути самотності.

Історична траєкторія розвитку волонтерства значною мірою була визначена контекстом національної соціальної політики. Поява волонтерства як нового напрямку безкорисливої допомоги є результатом зростання соціальних потреб суспільства. Важливим аспектом його розвитку є середовище, яке прямо чи опосередковано впливає на необхідні умови для життя.

Сьогодні волонтерська діяльність стала суперрушійною силою суспільного розвитку, оскільки це процес безперервної діяльності, інновацій та творчості. Ця діяльність є невід'ємною частиною громадянського сектору будь-якої країни та соціокультурним феноменом суспільства, оскільки кожна країна, як і кожна людина, потребує соціальної допомоги та захисту. Вважаємо, що вивчення та впровадження досвіду соціального забезпечення та розвитку волонтерства, двох взаємопов'язаних питань, які викликають інтерес у міжнародних організацій, є надзвичайно важливими для розвитку волонтерства в Україні.

Аналіз міжнародного досвіду дозволив нам виокремити низку напрямів розвитку волонтерської діяльності:

- боротьба з бідністю, соціальною незахищеністю та допомога найбільш уразливим категоріям населення (люди з інвалідністю, діти-сироти, люди похилого віку, бездомні, жертви насильства та інших соціальних проблем);
- надання соціальних послуг, стипендій та грошової допомоги задля подолання безробіття, бідності та соціальної інтеграції;
- впровадження відкритих соціальних інновацій задля вдосконалення систем соціального захисту та поліпшення якості життя;

– міжнародний обмін волонтерами та інші напрями пов'язані із охороною довкілля, освітою, культурою та спортом.

У світі є багато волонтерських організацій, кількість яких залежить від того як вони класифікуються та обліковуються, наприклад це можуть бути зареєстровані офіційні організації, незареєстровані громадські об'єднання та групи волонтерів. Згідно зі звітом Організації Об'єднаних Націй, в усьому світі волонтерством займаються понад 1 млрд людей, чия робота за обсягом відповідає тій, що виконали б 109 млн людей, працюючи повний день. На 70 % волонтерська діяльність у світі неформальна — люди займаються нею безпосередньо у своїх громадах, не беручи участі у жодних організаціях, 30 % волонтерів є членами добровільних недержавних організацій (Звіт організації об'єднаних націй). Понад 100 млн людей у Європі є волонтерами: троє з кожних десяти європейців стверджують, що беруть участь у роботі на добровільних засадах, а майже 80 % громадян вважають, що волонтерська діяльність є важливою частиною демократичного життя в Європі. Держава стимулює людей долучатися до громадської активності.

Прикладом міжнародної неурядової молодіжної організації, змістом діяльності якої є координація низки волонтерських організацій та спілок, розташованих на європейському континенті є Альянс Європейських волонтерських організацій (Alliance of European Voluntary Service). «Альянс, заснований у 1982 році, наразі складається з 50 повноправних, асоційованих та кандидатських організацій. 34 наших члени знаходяться в 19 країнах програми Erasmus+, 43 наших члени знаходяться в 24 країнах-членах Ради Європи» (Альянс Європейських волонтерських організацій).

Серед міжнародних волонтерських організацій існують організації, які залучають волонтерів з різних країн світу, які допомагають суспільству у різних галузях та на різних етапах розвитку, а саме:

– Служба Корпусу Миру співпрацює разом зі своєю спільнотою, щоб позитивно впливати на життя людей – зараз і для майбутніх поколінь, «... американська волонтерська організація, яка надає допомогу країнам з економічним статусом, що розвиваються. Служба Корпусу Миру дозволяє волонтерам співпрацювати з громадами, щоб поділитися своїми навичками на місцевому рівні, де можна покращити ситуацію, що виникла»;

– Міжнародний рух Червоного Хреста і Червоного Півмісяця гуманітарна організація, яка є «... незалежною, нейтральною організацією, яка забезпечує гуманітарний захист і допомагає жертвам збройних конфліктів та інших ситуацій насильства, вживає заходів у відповідь на надзвичайні ситуації і в той же час сприяє повазі до міжнародного гуманітарного права та його імплементації в національне законодавство» ;

– Медики без кордонів «... пропонують медичну гуманітарну допомогу людям виключно на основі потреб, незалежно від раси, релігії, статі чи політичної приналежності. Команди лікарів, медсестер, логістів та інших працівників на передовій часто виявляються одними з перших на місці події, коли життя людей перевертають через конфлікти, спалахи хвороб або природні чи антропогенні катастрофи»;

– Хабітат для людства «... некомерційна житлова організація, яка допомагає малозабезпеченим людям у всьому світі отримати гідне житло»;

– Організація Об'єднаних Націй «... працює в 170 країнах, щоб викоринити бідність і зменшити нерівність, допомагає країнам розробити політику, лідерські навички, здібності до партнерства, інституційні можливості та створити стійкість для досягнення Цілей сталого розвитку. Робота зосереджена в трьох основних сферах; сталий розвиток, демократичне врядування та розбудова миру, а також стійкість до клімату та стихійних лих»;

– Міжнародний волонтерський штаб «... надає людям з [усіх верств аксуспільства](#) можливість відпочивати за кордоном у волонтерській відпустці. Волонтерські програми є найдоступнішим і найновішим способом зануритися в нові культури, спілкуватися з міжнародними волонтерами-однотумцями і змінювати ситуацію завдяки подорожам»;

Проаналізувавши досвід міжнародних волонтерських організацій, ми дійшли висновку, що питання соціального захисту та розвитку волонтерської діяльності викликає значний інтерес у міжнародній спільноті. У контексті цих питань нами проаналізовано низку концепцій та стратегій, які розроблені для покращення умов соціального захисту. Однією із концепцій є «Соціальна справедливість», в якій акцентується на тому, що «...кожен заслуговує на рівні економічні, політичні та соціальні права та можливості. Соціальні працівники прагнуть відкрити двері доступу та можливостей для кожного, особливо для тих, хто

найбільше цього потребує» (Сан-Дієго фундація). Ця концепція базується на ідеї, що кожна людина має право на належний рівень соціального захисту та добробуту. Ця ідея лежить в основі багатьох міжнародних проектів та ініціатив, спрямованих на допомогу людям у складних життєвих обставинах, зокрема підтримка мігрантів, безробітних, людей з особливими освітніми потребами.

Також важливою є концепція «Волонтерство – шлях розвитку», яка не обмежується «застарілими моделями допомоги» і переходить до моделей розвитку, що сприятиме формуванню більш стійких впливів на розвиток волонтерства у суспільстві (Стівен Томпсон, Карен Спарроу, Джонатан Холл, Нікола Чевіс, 2020). Ця концепція розкриває волонтерство, як потужний інструмент розвитку не лише окремої людини, а і суспільства в цілому. Концепція передбачає, що волонтери мають співпрацювати з кожним членом суспільства, незалежно від статі, віку, раси, фізичних та розумових здібностей тощо. У своїй діяльності волонтери враховують потреби різних категорій населення, надають необхідну підтримку та залучають всіх учасників до проектів, спрямованих на соціальний захист.

Наступною ваговою концепцією є концепція – «Волонтерський менеджмент», «... яка є керованою системою залучення, координації, мотивування та побудови тривалих відносин із людьми, та дає їм змогу зростати через змістовну особисту участь у поліпшенні життя в громаді й допомозі іншим. Ця концепція включає ефективне управління волонтерами, планування, розробку та реалізацію волонтерських проектів, а також надання волонтерам необхідного навчання та методів виконання їхньої роботи» (Бондаренко А., Вдовцов Ю., 2021).

Розглянувши концепції, які розроблені для покращення умов соціального захисту населення, вважаємо за необхідне звернути увагу на декілька ключових аспектів:

1. Розробити систему соціального забезпечення, яка надає допомогу тим, хто втратив дохід через хворобу, безробіття або пенсійний вік, залежно від рівня доходу та інших параметрів.

2. Забезпечити доступність та якість лікування та показники, передбачені розвитком системи медичного страхування та порядку фінансування системи медичного страхування.

3. Узагальнити та оновити закони про соціальну політику, спрямовані на створення прозорої та ефективної системи соціального захисту.

4. Розвиток інфраструктури соціальних послуг, яка включає як матеріальні блага (наприклад, житло для бідних), так і послуги соціальної підтримки (наприклад, консультування, реабілітація).

5. Орієнтація на попередження соціальних проблем від компенсації, що забезпечує розвиток передових соціально-гуманітарних практик інтеграції всіх рівнів суспільства в соціально-економічну систему.

Вагомим для нашого дослідження є аналіз міжнародного досвіду країн з питань соціального захисту та розвитку волонтерської діяльності, який показав, що наприклад у Німеччині добре розвинена система соціального захисту, яка охоплює широкий спектр послуг. Система соціального захисту базується на засадах соціальної відповідальності, солідарності та справедливості. У країні розвинена волонтерська діяльність, яка сприяє наявності відповідної інфраструктури та соціальних мереж, також діє державна програма підтримки волонтерів – активісти отримують певні пільги і сплачують нижчі податки. У Німеччині функціонує Академія волонтерства – навчальний заклад, у якому готують фахівців для роботи з волонтерами. Тобто є розуміння, що менеджер волонтерських програм – це професія.

Звернемо увагу на досвід США. У країні система соціального захисту орієнтована на забезпечення рівних можливостей та захист прав людей. Держава надає різноманітні види підтримки, такі як медична допомога, належне житло, пенсійне забезпечення та інше. У США дуже популярна волонтерська діяльність, яка є однією з найрозвиненіших у світі. Переважно волонтери будують соціальне житло для соціально незахищеної молоді. У Сполучених Штатах волонтери мають перевагу при пошуку роботи через свій досвід самовідданої діяльності. Зокрема, у багатьох організаціях США для працевлаштування, вступу чи успішного закінчення престижних закладів вищої освіти потрібна певна кількість відпрацьованих годин – волонтерських кредитів. Волонтерський досвід, зазначений у резюме, завжди буде відрізняти кандидата від інших.

У Молдові стан соціального захисту залишається одним із найскладніших питань в Європі, внаслідок чого в країні необхідні значні зусилля для запровадження ефективної системи. Також країна потребує більше ресурсів для розвитку волонтерської діяльності, адже наразі вона розвиненіша в сфері військових питань та релігійних груп. Для здійснення соціального захисту населення та розвитку волонтерського руху Молдова на законодавчому рівні втілює певні

норми. До прикладу, за рівної кількості балів за результатами ЗНО перевагу надають абітурієнтам з волонтерським досвідом. У Європейському Союзі є чітке розуміння, що волонтерство підвищує конкурентоспроможність і дає можливість кар'єрного зростання.

У Румунії система соціального захисту залишається малорозвиненою, що продовжує становити проблему для країни. У той же час, держава стверджує свою готовність сприяти розвитку волонтерської діяльності та сприяє розвитку інфраструктури організацій, які надають послуги у соціальній сфері. У Румунії є соціальні виплати, які пов'язані з волонтерською діяльністю. Мінімальна винагорода за добровільну службу безпосередньо не призводить до втрати соціальних виплат (наприклад, по безробіттю тощо) для застрахованих осіб у системах соціального медичного страхування та соціального забезпечення.

У Польщі діє ефективна система соціального захисту, яка охоплює широкий спектр послуг. Держава сприяє розвитку волонтерської діяльності через різноманітні законодавчі та фінансові установи. У країні також діють численні волонтерські організації та соціальні проекти. Відповідно до закону «Про податок на доходи фізичних осіб» усі витрати волонтерів за виконання волонтерської діяльності звільняються від оподаткування. До таких виплат належать: витрати на харчування; витрати на відрядження; витрати на проживання та інші необхідні витрати, витрачені під час волонтерської діяльності; витрати на навчання волонтерів на території, що надається; витрати на страхування цивільної відповідальності; медичне страхування; страхування від нещасних випадків.

На Заході однією важливою формою стимулювання волонтерства є так зване корпоративне волонтерство. Із 70-х рр. минулого століття найбільші світові компанії почали стратегічно планувати свою участь у розв'язанні суспільних питань. Один зі способів цієї активності – стимулювати залучення своїх працівників до волонтерської праці: від виділення певних днів у робочому графіку для спільної праці на користь громади до спеціальних кількадеденних волонтерських відпусток, які кожен працівник може взяти як за власний кошт, так і за кошт підприємства. Учасники Європейської волонтерської служби під час довгострокового волонтерства в іншій країні не просто отримують майже 30 євро в день на кишенькові витрати – вони про ці кошти навіть не зобов'язані подавати звіт

(пораховано, що так чи інакше волонтер витратить ці кошти на харчування та інші мінімальні побутові потреби).

Проаналізувавши міжнародний досвід країн з питань соціального захисту та розвитку волонтерської діяльності, зазначимо, що волонтерство та волонтерська діяльність є поширеним видом діяльності у сучасному освітньому просторі. Розглянувши міжнародний досвід, проаналізуємо досвід України у сфері волонтерської діяльності. Сьогодні питання волонтерства в Україні стоїть особливо загострено: соціально-економічне та політичне середовище, що склалося за останні роки, призвело до значного погіршення рівня життя населення. З кожним днем кількість людей, які потребують допомоги, зростає, а закладів, які можуть надати таку допомогу, стає менше. Саме тут необхідна участь небайдужих людей, а саме волонтерів. Закцентуємо увагу на закладах вищої освіти, де студентська молодь є активним учасником волонтерських заходів. Студенти та викладачі є учасниками не лише освітнього процесу, а й поза аудиторної діяльності, до якої входить волонтерська. Війна посилила й розширила виклики, які вже постали перед вищою освітою через епідемію COVID-19. У сьогоднішніх реаліях заклади вищої освіти (ЗВО) зазнали змін, вища освіта в умовах військового стану стала менш доступною, у зв'язку з повномасштабним російським вторгненням в Україну у 2022 році відбулось переривання освітнього процесу задля збереження життя. Не зважаючи на це, вища освіта відіграє важливу роль у відновленні суспільства після війни та забезпеченні майбутнього економічного та соціального розвитку країни. Волонтерська діяльність надає не тільки практичну соціальну допомогу у вирішенні різноманітних соціальних, політичних та екологічних проблем людства, а й допомагає боротися з тероризмом. Особливо важливим є те, що функції волонтерської діяльності майбутніх учителів тісно пов'язані з майбутньою професійною діяльністю. І. Беха, зазначає, що, «... важливо вчасно сформуванати образ майбутньої професійної діяльності студентської молоді під час навчання та окреслити перспективу майбутнього життєвого шляху, насиченого подіями, творчою працею та масштабними задумами» (Беха, 2003).

Одним із шляхів формування у майбутніх учителів ціннісного ставлення до майбутньої професійної діяльності, розвитку емоційно стійких якостей майбутніх учителів здібностей до самоконтролю та психологічної саморегуляції є участь майбутніх учителів у волонтерській діяльності. Волонтерська діяльність може допомогти

зміцнити соціальні зв'язки та підтримати культурне розмаїття, а також розвиток професійних та особистісних здібностей. За власним бажанням молоді освітяни намагаються бути продуктивними та максимально корисними. Волонтером може бути будь-яка людина, незалежно від статі, віку, релігії та інших особливостей, яка має бажання допомагати, не очікуючи при цьому на винагороду. Передусім, мова йде про допомогу людям похилого віку, дітям, позбавленим батьківської опіки, безробітним та ін.

Висновки. Залучення майбутніх учителів до волонтерської діяльності є важливою і корисною ініціативою, яка може позитивно вплинути на їхню професійну підготовку та розвиток особистості, розширить їхні знання та допоможе у становленні їх як кваліфікованих педагогів та відповідальних громадян. Проведений аналіз літератури дозволи нам сформулювати рекомендації щодо організації волонтерської діяльності у ЗВО України, а саме: надавати переконливу інформацію, організувати інформаційні сесії та презентації для майбутніх учителів-волонтерів, розповідати про важливість волонтерської роботи в контексті їхньої майбутньої професії. Важливим аспектом є інформаційна обізнаність майбутніх учителів про те, як волонтерство може покращити їхні навички ведення уроків, спілкування з різними групами дітей і батьків, а також виховувати громадянську відповідальність; практичний досвід: запропонувати можливості для практичної волонтерської роботи у навчальних закладах або волонтерських програмах. На практичному досвіді надати можливість студентам відчувати на собі, як важливо та цінно бути активними членами спільноти; партнерство з громадськими організаціями: співпраця з місцевими волонтерськими організаціями, які пропонують можливості для участі. Врахувати можливість створення партнерства, щоб забезпечити майбутнім учителям-волонтерам доступ до різноманітних волонтерських проєктів; інтеграція в навчальний процес-можливість включення волонтерської діяльності в навчальну програму майбутніх учителів. Наприклад, створити спеціальний курс або модуль, де волонтерська робота буде оцінюватися і враховуватися в навчальних досягненнях; менторство і підтримка: забезпечення студентів-волонтерів наставницьким супроводом та підтримкою. Вони можуть потребувати порад та допомоги у вирішенні складних ситуацій, що виникають під час волонтерської роботи; визнання досягнень: нагородження майбутніх учителів-волонтерів за їхню волонтерську

активність, наприклад, видаючи сертифікати чи винагороди за внесок у розвиток суспільства.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо дослідити основні напрями модернізації теоретичної та практичної підготовки майбутніх учителів-волонтерів до реалізації соціальних програм та проектів.

ЛІТЕРАТУРА

- Загальна декларація про волонтерську діяльність. Режим доступу: <https://old.dyvensvit.org/articles/2018.html> (General declaration on volunteering. Retrieved from: <https://old.dyvensvit.org/articles/2018.html>).
- Волонтерство та законодавство: посібник. Режим доступу: <https://www.ipu.org/resources/publications/handbooks/2016-07/volunteerism-and-legislation-guidance-note> (Volunteering and legislation: a guide. Retrieved from: <https://www.ipu.org/resources/publications/handbooks/2016-07/volunteerism-and-legislation-guidance-note>).
- Вікіпедія. Режим доступу: <https://en.wikipedia.org/wiki/Volunteering> (Wikipedia. Retrieved from: <https://en.wikipedia.org/wiki/Volunteering>).
- Клименюк, Н.В. (2010). Волонтерська практика як одна із форм підготовки майбутніх соціальних працівників до соціально-педагогічної роботи в громаді. *Виховуємо громадянина*, (1-2), 50-51 (Klymenyuk, N.V. (2010). Volunteer practice as one of the forms of training future social workers for social and pedagogical work in the community. *Educating a citizen*, (1-2), 50-51).
- Коваль, Г. В. (2017). Волонтерство як складний соціально-психологічний феномен. *Технології розвитку інтелекту*, 2(6), 17 (Koval, G. V. (2017). Volunteering as a complex socio-psychological phenomenon. *Technologies of intelligence development*, 2(6), 17).
- Зверева, І. Д. (2008). *Соціальна педагогіка: мала енциклопедія*. Київ (Zvereva, I. D. (2008). *Social pedagogy: a small encyclopaedia*. Kyiv).
- Ванюшина, О. Ф. (2015). Волонтерський рух в Україні: еволюція, сучасний стан та статус. *Вісник національного університету оборони України*, (1), 275-281 (Vanyushyna, O. F. (2015). Volunteer movement in Ukraine: evolution, current state and status. *Bulletin of the National Defence University of Ukraine*, (1), 275-281).
- Звіт організації об'єднаних націй. Режим доступу: <https://www.undp.org/> (Report of the United Nations. Retrieved from: <https://www.undp.org/>).
- Альянс Європейських волонтерських організацій. Режим доступу: <http://www.alliance-network.eu/> (Alliance of European Voluntary Organisations. Retrieved from : <http://www.alliance-network.eu/>).
- Сан-Дієго фундація. Режим доступу: <https://www.sdfoundation.org/news-events/sdf-news/what-is-social-justice/> (San Diego Foundation. Retrieved from: <https://www.sdfoundation.org/news-events/sdf-news/what-is-social-justice/>).
- Стивен Томпсон, Карен Спарроу, Джонатан Холл, Нікола Чевіс. (2020). "Волонтерство для розвитку: як виглядає найкраща практика?", Розвиток на практиці, *Журнал: Тейлор Франсіс*, 30(7), 972-978 (Stephen Thompson & Karen Sparrow & Jonathan Hall & Nicola Chevis. (2020). "[Volunteering for development: what does best practice look like?](https://www.sdfoundation.org/news-events/sdf-news/what-is-social-justice/)," *Development in Practice, Taylor & Francis Journals*, 30(7), 972-978).

Бех, І. Д. (2003). Виховання особистості: Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади. К: Либідь, 2, 344 (Bech, I. D. (2003). Personality education (in 2 volumes): Personality-oriented approach: scientific and practical principles. Kyiv: Lybid, 2, 344).

Бондаренко А., Вдовцов Ю. (2021) *Посібник по роботі з волонтерами*. Київ (Bondarenko A., Vdovtsov Y. (2021) Guide to working with volunteers. Kyiv).

SUMMARY

Pylypenko Yaroslava. Theoretical analysis of progressive concepts and experience of international organisations in the field of social protection and development of volunteering.

The article examines the development of volunteering in Ukraine, taking into account the implementation of progressive concepts and experience of international organisations in the field of social protection and development of volunteering. The article analyses progressive concepts and experience of international organisations, which include innovative methods of programme implementation, use of technology, public engagement and creation of partnerships between organisations and governments. To this end, the European experience is analysed and practical approaches to social protection and volunteering in Germany, the USA, Moldova, Poland, Romania and other Western European countries are described. The key aspects for improving the conditions of social protection are identified and substantiated. A number of areas of volunteering development are described and highlighted, noting that social protection and volunteering development are key areas of focus for many international organisations, such as the UN, the Red Cross, Habitat, the Peace Corps and others. These organisations are working to develop and implement programmes aimed at improving people's living conditions, social justice, human rights and education. It is emphasised that the participation of future teachers in volunteer activities is important for their professional training.

Key words: volunteer, volunteering, volunteer activity, organisation of volunteer activity, European experience, social protection, future teacher volunteers.

УДК 378 / 37.09

Ганна Терзі

Дунайський інститут Національного університету «Одеська морська академія»

ORCID ID 0009-0004-8013-868X

DOI 10.24139\2312-5993/2023.07/236-246

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ УПРАВЛІННЯ СУДНОВИМИ ТЕХНІЧНИМИ СИСТЕМАМИ І КОМПЛЕКСАМИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті порушується питання розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців морської галузі. Зазначається, що у зв'язку із сучасними метаморфозами в Україні велика відповідальність за повоєнне відновлення країни покладається на провідні галузі народного господарства, зокрема й морську галузь. У цьому контексті акцентується на необхідності формування професійної компетентності фахівців управління судновими технічними системами і комплексами. Проаналізовані погляди вітчизняних науковців щодо